«ЕЛЕКТРОННИЙ СУД» У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПЕРЕВАГИ, ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Подрєз Олександр, Петросян Кристина

У статті здійснено дослідження основних переваг і проблемних аспектів функціонування підсистеми «Електронний суд», його функціональні особливості та технічна підтримка. Запропоновано можливі шляхи вирішення існуючих проблем через впровадження комплексу відповідних дій.

Ключові слова: *Електронний суд, ECITC.*

Постановка проблеми: на сучасному етапі розвитку суспільних відносин, новітні технології вже стали частиною нашого життя. Відтак, імплементація електронних систем державою та удосконалення законодавства і правозастосовної

практики в інформаційному середовищі є доволі актуальними питаннями. Повільні темпи розгляду справ судами та ухвалення рішень спричиняють низку негативних наслідків, викликають зневагу і недовіру суспільства до судової гілки влади. Саме тому особливої уваги потребує вивчення новітніх механізмів, що дозволяють прискорити здійснення судочинства, зокрема у сфері функціонування Електронного суду як засобу забезпечення ефективності та доступності правосуддя для громадян. Вочевидь, Електронний суд має безліч переваг, до яких можна віднести насамперед економія часу та ресурсів, однак введення такої ініціативи одночасно спричинило і великі проблеми щодо доступу до правосуддя та жодним чином не розвантажило судову систему належним чином.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням зазначеної теми займались такі науковці, як Р.Ю. Ханик-Посполітак, О.В. Бринцева, О.Р. Кі- бенко, Н.В. Кушакова-Костицька, Н.Ю. Голубєва, В.В. Сердюк, В.О. Кібець, В.С. Політанський, однак розвиток інформаційних технологій стрімко рухається і зумовлює осучаснення процесу судочинства, зокрема цивільного, в тому числі шляхом оновлення електронного судочинства.

Метою статті є дослідження проблемних аспектів запровадження «електронного суду», його функціональні особливості та технічна підтримка.

Виклад основного матеріалу. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ЄСІТС) - це сукупність інформаційних та телекомунікаційних підсистем (модулів), які забезпечують автоматизацію визначених законодавством та Положенням процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя, включаючи: документообіг, автоматизований розподіл справ, обмін документами між судом та учасниками судового процесу, фіксування судового процесу та участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції, складання оперативної та аналітичної звітності, надання інформаційної допомоги суддям, а також автоматизацію процесів, які забезпечують фінансові, майнові, організаційні, кадрові, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби користувачів ЄСІТС [1]. «Електронний суд» – це один із сервісів ЄСІТС, доступ до якого здійснюється після реєстрації користувачем Офіційної електронної адреси

(електронного кабінету) і спрямований на обмін електронними документами між учасниками судового процесу.

У цивільному судочинстві ЄСІТС забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції [2]; а фінкціонування Електронного суду має на меті забезпечення, зокрема:

– достовірності інформації про діяльність судів та своєчасність її надання,

– невтручання у здійснення правосуддя при наданні інформації про діяльність судів,

– відкритості та доступності інформації.

У світовій практиці вже добре апробовані системи «електронного правосуддя», які відповідають необхідним рівням інформатизації судочинства. Як приклад можна привести Сінгапурську систему електронної подачі документів (Electronic Filling System), яка з 2000 року стала обов'язковою для надання документів у цивільних справах; так звана Інтегрована електронна система цивільних позовів (Integrated Electronic Litigation system); Служба електронного вилучення документів (Electronic Extract Service), що дозволяє юридичним фірмам в режимі онлайн здійснювати пошук і перегляд документів, які надійшли до суду у цивільній справі; Електронна інформаційна служба (Electronic Information Service), котра дає можливість дізнаватися про всі процесуальні дії суду в режимі реального часу; Сайт системи LawNet, який є єдиною точкою доступу до судових сервісів [3, с. 37].

Як підсистема ЕСІТС, Електронний суд забезпечує користувачам можливість створювати та надсилати в електронному вигляді процесуальні чи інші документи до суду, інших органів та установ у системі правосуддя, а також отримувати інформацію про стан і результати розгляду тих чи інших документів [1]. Електронний кабінет надає можливість обміну (надсилання та отримання) документами (в тому числі процесуальними документами, письмовими та електронними доказами тощо) між судом та учасниками судового процесу, а також між учасниками судового процесу. Електронна ідентифікація особи здійснюється з

використанням кваліфікованого електронного підпису чи інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначно встановити особу.

Варто відзначити, що впровадження системи ЕСІТС не позбавило можливості громадян подавати документи до суду та іншим учасникам судового провадження в паперовому вигляді. Однак, за нормами ЦПК України за умови, якщо позов, апеляційну, касаційну скаргу подано до суду в електронній формі, позивач, особа, яка подала скаргу, повинні подавати до суду заяви по суті справи, клопотання та письмові докази виключно в електронній формі, крім випадків, коли судом буде надано дозвіл на їх подання в паперовій формі. Слід зазначити, що ЦПК України передбачає також розгляд справи в електронній формі, коли всі процесуальні та інші документи переводяться в електронну форму та долучаються до матеріалів електронної судової справи. На наш погляд, такі нововведення мають підвищити ефективність правосуддя, зокрема шляхом спрощення процедури доступу сторін до матеріалів справи, економії бюджетних коштів на пересиланні судових викликів чи повісток тощо.

Водночас можемо стверджувати, що з моменту впровадження і до теперішнього часу, підсистема Електронний суд працює не на досить належному рівні. Як слушно зазначав кандидат на заступника голови ДСА Олексій Білаш «іноді Електронний суд не працює через роботу в ній адміністраторів, що потребує запровадження певних алгоритмів заборони співробітникам працювати в системі у робочий час», «багато скарг на електронний суд та електронний кабінет», «половині судів не вистачає техніки, а інші або не встигають, або не бажають сканувати документи» [4]. Також до проблемних аспектів, що уповільнюють повноцінне функціонування підсистеми можна віднести несприйняття новітніх технологій фізичними особами, які продовжують надсилати документи суду в паперовій формі через поштові відділення, не вміють або не бажають отримувати електронний цифровий підпис чи користуватися підсистемою в цілому. Як бачимо, незважаючи на чітке нормативно-правове регулювання підсистеми Електронний суд та ЕСІТС, вони все ж таки не працюють на повну як через людський фактор, так і через брак матеріального забезпечення, що є суттєвою проблемою.

На нашу думку, вирішення наведених проблем можливе шляхом впровадженням комплексу дій, спрямованих на підвищення відповідальності за порушення суддями та працівниками апарату суду норм, з приводу завантаження документів до системи ЕСІТС, а також спонукання сторін до активного застосування підсистеми Електронний суд. Як висновок, на нашу думку, для втілення повноцінного функціонування «Електронного суду» в Україні є достатнє нормативно-правове заезпечення, однак фактичне втілення цих норм зазнає певних труднощів і потребує вирішення.

Список використаних джерел:

1. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text.

2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV : станом на 4 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text.

3. Ясинок М.М Котвяковський Ю.О. Електронний суд в цивільному судочинстві. Приватне та публічне право. 2023. URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2023/6.pdf.

4. Суди не сканують документи, єСуд доведеться переробити, а на 2024 рік планується аудит ЄСІТС, - що розповів кандидат на заступника голови ДСА Олексій Білаш. Судово-юридична газета. URL: https://sud.ua/uk/news/publication/288403-sudy-ne-skaniruyut-dokumenty-yesud-pridetsya-pererabotat-a-na-2024-god-planiruetsya-audit-esits-chto-rasskazal-kandidat-na-zampredsedatelya-gsa-aleksey-bilash (дата звернення: 14.05.2024).

Podryez O., Petrosyan K. "Electronic court" in civil judiciary: advantages, problems, solution ways. – Article. *The article examines the problematic issues of the introduction of the so-called "electronic court", its functional features and technical support.*

Keywords: *electronic court, ESITS.*

Авторська довідка:

Подрєз Олександр, здобувач 4 курсу спеціальності 081 «Право» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Петросян Кристина, старший викладач СНУ ім. В. Даля, суддя Луганського окружного адміністративного суду